

ДО ВЕРШИНИ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГА ЧЕРЕЗ САМОВДОСКОНАЛЕННЯ

Постановка проблеми. Сучасний стан психолого-педагогічної літератури визначається наявністю значної кількості понять, які характеризують певний рівень розвитку і професійного становлення особистості фахівця, серед яких провідне місце займає поняття «професійна компетентність». Визнання виключної ролі професійного самовдосконалення вчителя для досягнення ним вершин професіоналізму обумовлює значне посилення уваги дослідників до даного феномену та актуалізує потребу його наукової інтерпретації. Розглядаючи в контексті питань безперервної освіти, професійно-педагогічне самовдосконалення осмислюється як інтегративний процес, що охоплює різноманітні види самотворчої активності педагога в процесі професіоналізації.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема педагогічної компетентності цікавила багатьох науковців: В. Байденко, Н. Бібік, Є. Бондаревської, А. Вербицького, В. Гузеєва, І. Зимньої, М. Кларіна, В. Краєвського, А. Маркової, Л. Петровської, О. Пометун, Дж. Равена, О. Савченко, В. Серікова, С. Сисоевої, В. Сластьоніна, Л. Сохань, Е. Тоффлера, П. Худомінського, А. Хуторського, О.Цокур, І. Якиманської тощо.

Самовдосконалення як один із факторів розвитку особистості розглядалося корифеями педагогіки та психології Б. Ананьєвим, Л. Виготським, О. Леонтьєвим, А. Макаренком, С. Рубінштейном, В. Сухомлинським, К. Ушинським.

Останні дисертаційні дослідження присвячені вивченню різних аспектів професійного самовдосконалення вчителя (Л. Сущенко, І. Скляренко, О. Прокопової, Т. Шестакової). Ми ж хочемо зупинитись на проблемі розвитку

особистості педагога як активного суб'єкта, що усвідомлює особистісне самовдосконалення як багатовимірний процес, який є важливими аспектами на шляху до вершини професійної компетентності. Відповідно, мета даної статті полягає у тому, щоб провести аналіз змісту категорій «професійна компетентність» та «самовдосконалення»; виділити інтегративні складові самовдосконалення як сукупності процесів самотворчої активності педагога на шляху професійного зростання до вищих сходинок майстерності.

Виклад основного матеріалу дослідження. Поняття «професійна компетентність» є досить багатогранним. Зважаючи на це, та враховуючи те, що внутрішньою умовою розвитку особистості є постійна «незавершеність» як характерна генетична риса, як потенційна можливість до безмежного розвитку [9], однією з умов успішного розвитку особистості вчителя ми вбачаємо у вихованні іще в стінах ВНЗ прагнення до постійного особистісного самовдосконалення протягом усієї педагогічної діяльності.

«Самовдосконалення удосконалення самого себе (фізичне, моральне і т. ін.), своєї фахової майстерності тощо» [Вікіпедія]. Самовдосконалення є найважливішим шляхом формування себе не лише як професіонала, а і особистості, воно виявляється у прагненні наблизитися до певного ідеалу, довести розвиток своєї особистості до образу ідеального «Я» з метою набуття рис і якостей, оволодіння тими видами діяльності, якими вона поки що не володіє.

Як складний багатоаспектний феномен, самовдосконалення педагога розкривається через сукупність *змістових компонентів*, основними серед яких, на нашу думку, є *самоосвіта* як важливий чинник професійного зростання вчителя це цілеспрямована систематична пізнавальна діяльність, керована самою особистістю, що служить для вдосконалення її освіти, вона є безперервним продовженням загальної та професійної освіти, завдяки чому актуалізуються і розширюються знання. Д. Рон – відомий філософ бізнесу, який розробляв стратегії діяльності Coca-Cola, I.V.M., Херох і був особистим бізнес тренером Б. Гейтса любив повторювати, що формальна освіта допоможе

вижити, а самоосвіта приведе до успіху. Позначаючи самоосвіту як індивідуальну траєкторію професійного зростання, хочемо виокремити такі її кроки: не знаю, не використовую >знаю, не використовую > прагну опанувати> знаю, використовую> знаю, використовую , ділюся досвідом.

Другим компонентом є *самовиховання* як активна цілеспрямована діяльність педагога по формуванню і розвитку у себе позитивних і усуненню негативних якостей. У процесі професійного самовиховання вчитель має відчувати свободу самовираження набуття власного "голосу", "почерку", лише тоді педагог може спрямувати свої творчі сили на пошук нових шляхів навчання і виховання учнів, зуміє керувати власним розвитком, що є неодмінною умовою досягнення професіоналізму.

Третій компонент *самореалізація* як актуалізація сутнісних сил і потенцій педагога. Самоактуалізація (від лат. actualis дійсний, справжній) прагнення людини до якомога повнішого виявлення і розвитку своїх особистісних можливостей [5]. Це розуміння повністю відповідає контексту думок С. Л. Рубінштейна про те, що саморозвиток і самовиховання особистості полягають не в якійсь ізольованій медитативній "роботі над собою", а в активній реальній зовнішній діяльності [6]. Також поділяємо думку А. Деркача, який зазначає, що саморозвиток особистості – це «свідомий процес самовдосконалення з метою ефективної самореалізації на основі внутрішніх значущих прагнень і зовнішніх впливів» [3].

Висновки. Отже, професійна компетентність – це базова характеристика діяльності фахівця, і уже у ВНЗ перед майбутнім педагогом має ставитися завдання, щоб практична діяльність була спрямована на проектування та творче здійснення професійного життя, а професійне становлення педагога як професіонала – це процес наближення до ідеалу, вершин професіоналізму, творчої самореалізації.

Проблема професійного самовдосконалення є складним багатовимірним феноменом, що лежить в основі професійного зростання педагога та розуміється нами як постійний, осмислений, цілеспрямований,

самодетермінований, прогресивний рух від Я-реального до Я-ідеального, який здійснюється у формі професійного самовиховання, самоосвіти та самоактуалізації педагога.

Упродовж цього шляху педагог змушений приймати самостійні рішення, проявляти творчість, ініціативу, планувати свої дії, прогнозувати їх майбутній результат, аналізувати, здійснювати корекційні заходи. Але надзвичайно важливо, щоб спеціаліст – педагог опинився на своїй вершині, зайняв своє місце у житті, де його майстерність буде проявлятися.

Створення та впровадження різних способів психологічного стимулювання процесу самовдосконалення педагогів є перспективним напрямом подальшої наукової розробки досліджуваної проблеми.

Література:

1. Бех І. Д. Особистісно орієнтований підхід: Теоретико-технологічні засади / І. Д. Бех. – К.: Либідь, 2003. – Кн. 1. – 280 с.
2. Бібік Н.М., Ващенко Л.С., Локшина О.І. та ін.; [під ред. О. В. Овчарук]. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: бібліотека з освітньої політики: [монографія] / К. І. С., 2004. – 112 с.
3. Воротеляк А. Самоактуалізація та самореалізація особистості в гуманістичній психології / А. Воротеляк // Психолог. 2007. № 41. С. 12-19.
4. Герасимова О.І. Самоосвітня компетентність студентів як складова професійної компетентності майбутнього вчителя початкової школи. // Матеріали конференції [Ел. ресурс]. – Режим доступу | <http://www.psyh.kiev.u>
5. Словник іншомовних слів / [уклад. С. Морозов, Л. И. Шкарапуца]. – К.: Наукова думка, 2000. – 680 с.
6. Костенко М.А. Педагогічні умови професійно-творчого саморозвитку майбутнього вчителя [Текст]: автореф. дис. канд. пед. наук: 13.00.04. / Харківський державний педагогічний університет ім. Г.С.Сковороди. – Х., 2004. – 20 с.
7. Мачинська Н.І. Психологічна компетентність необхідна складова професійної компетентності майбутнього фахівця. / Інженерні та освітні технології в електротехнічних і комп'ютерних системах. № 1(1).2013 [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://eetecs.kdu.edu.ua>
8. Селевко Г. К. Технологии развивающего образования / Г. К. Селевко. М.: НИИ школьных технологий, 2005. – 192 с.
9. Уйсімбаева Н.В. Особистісне самовдосконалення як форма усвідомленого саморозвитку майбутнього вчителя. [Ел. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kspu.kr.ua/ua/ntmd/2-mizhnarodna-internet-konferentsiya-2014/section-3/1266>